

Dankwoord Sheila Sitalsing

*uitgesproken na het aanvaarden van een eredoctoraat
tijdens de 35^e Dies Natalis van de Universiteit voor Humanistiek
29 januari 2024*

Mevrouw de rector, waarde erepromotor, lieve familie en vrienden,
beste aanwezigen,

Het is een eer om hier te mogen staan,
het is een eer om dit podium te mogen delen met professor
Kristjánsson,
het is een eer om u toe te mogen spreken.

Een tijdlang heb ik verondersteld dat het een vergissing was van de
zijde van de Universiteit voor Humanistiek,
dit allemaal,
en dat men daar gaandeweg achter was gekomen,
maar tja, toen was het te laat om nog terug te krabbelen.

Inmiddels heb ik die gedachte verworpen.
En naarmate deze dag naderbij kwam, kwam er een wonderlijk
proces op gang in mezelf:
ik begon haast te wennen aan het idee.
Het begon langzaam *normaler* te voelen,
elke dag een stukje meer.

Over dat fenomeen wil ik het graag met u hebben vandaag.
Het fenomeen dat iets aanvankelijk buiten het voorstellingsvermogen
viel,
dat het lange tijd de consensus was dat het 'zo'n vaart niet zal lopen',
en dat het zich dan toch voltrekt.

Waarna er ongeloof is, of schrik.
Daarna volgt al snel de normalisering.
Men plooit zich naar de nieuwe werkelijkheid,
het systeem draait door volgens zijn eigen ijzeren wetmatigheden,
de deelnemers krabbelen op,
nemen hun oude positie weer in, en gaan door.
Of ze dénken ze dat ze hun oude positie weer hebben ingekomen,
maar zijn ze ondertussen met z'n allen een stukje opgeschoven?
Onbewust, ongemerkt, naar de nieuwe norm.

Je zou het de onvermijdelijkheid van het nieuwe normaal kunnen noemen.

Dat wat eerst nog niet voorstelbaar was,
is binnen de norm komen te vallen.
Het is niet ongebruikelijk meer,
en wat niet ongebruikelijk is,
is nog maar een paar stapjes verwijderd van acceptatie.

Zo kon het komen dat ik hier sta vandaag, met dit gewaad om, alsof het een tamelijk normale zaak is.

En zo kon het komen dat er al wekenlang een op het oog normaal proces gaande is in Den Haag, voor de formatie van een nieuwe regering.

Partijen zitten met elkaar om tafel, om overeenstemming te vinden over allerhande kwesties.

De pers vraagt of er iets te melden valt, de formerende partijen zeggen 'radiostilte', en zo verglijden de dagen.

Zoals dat altijd gaat, zoals we dat hier al jaren doen.

Er was ongeloof na de verkiezingsuitslag, er was misschien schrik bij sommigen, vreugde bij anderen.

En vervolgens plooidde het systeem zich naar de nieuwe werkelijkheid.
Het systeem draait door,
de deelnemers nemen hun positie weer in,

ze doen wat ze altijd deden, op min of meer dezelfde manier, met z'n allen zijn ze een stukje opgeschoven en met z'n allen proberen ze zich te verhouden tot nieuwe normen, tot de onvermijdelijkheid van het nieuwe normaal.

Eén van de kwesties die onderdeel zijn van dit normale formatieproces, is de kwestie grondrechten – en hier betreed ik drassig terrein want wát er precies besproken wordt aan de formatietafel weet ik niet, dat weet buiten de meest direct betrokkenen haast niemand, en alles wat u daarover hoort of leest is speculatie, roddel, een zorgvuldig uitgesneden fractie van de waarheid die strategisch is gelekt, of een geïnformeerde gok.

Ja ook de nieuwste roddel die het schopte tot een groot krantenbericht, dat de vertegenwoordigers van de BoerBurgerBeweging aan de formatietafel geen idéé schijnen te hebben van de overheidsfinanciën is niet meer dan dat: een roddel. Al zou het natuurlijk heel goed waar kunnen zijn – nu ben ik een geïnformeerde gok aan het nemen.

Wel feitelijk waar, en bevestigd, is dat er gesproken is, of nog gesproken wordt, (dat weten we dus niet) over de vraag of alle partijen het eens zijn over – en hier citeer ik de informateur – 'een gezamenlijke basislijn, bestaande uit de grondrechten, de democratische rechtsstaat en de grondwet'.

Dat partijen die mogelijk een regering gaan vormen niet op voorhand hetzelfde denken over de democratische rechtsstaat, is niet *gebruikelijk*, zo zou de argeloze toeschouwer in eerste instantie misschien denken. Niet *normaal* ook.

Niettemin werden al gauw van links en rechts de argumenten aangereikt om de stelling te ondersteunen dat het helemaal niet raar is, of abnormaal, om tevoren een basislijn af te spreken.

Kijk maar, in het provinciebestuur van Flevoland is onlangs een nieuwe coalitie aan de slag gegaan, waar ook de PVV aan deelneemt, en daar hebben alle coalitiepartijen, waaronder ook de BBB, de ChristenUnie, de SGP en de VVD, een manifest ondertekend waarin staat dat de coalitie 'respect heeft voor de medemens' en zich aan geldende wetten en rechterlijke uitspraken zal houden.

Is het niet raar dat een provinciebestuur moet vastleggen dat het respect zal hebben voor iedereen en zich aan de wet zal houden? vraagt de argeloze toeschouwer zich misschien af. Zou dat niet vanzelfsprekend moeten zijn?

Nee hoor, zei onder meer de informateur in Den Haag, dit is heel normaal. Sterker, dit kan als blauwdruk dienen voor een landelijke coalitie.

En kijk maar, allerlei partijen willen de grondwet aanpassen. Aan de grondwet willen morrelen is helemaal niet abnormaal. De ene wil een constitutioneel hof oprichten, de ander wil de staatsrechtelijke positie van de koning veranderen. Dan is het helemaal niet gek, of abnormaal, dat de PVV ook wat dingen in de grondwet anders zou willen.

En als je de vraag voorlegt of dit geen vreemde vergelijking is, die het verschil miskent tussen wijzigingen aanbrengen in de organisatie van het landsbestuur enerzijds en het aantasten van basale grondrechten anderzijds, zeggen de onderhandelende partijen: welnee. Dat is beslist niet abnormaal.

Roel Maalderink, een programmamaker die satire bedrijft in korte filmpjes, ging onlangs de straat op om aan voorbijgangers te vragen of ze het formatieproces een handje wilden helpen door alvast aan te geven wat geschrapt kan worden uit de Grondwet.

Met schrijfblok en pen in de hand sprak hij voorbijgangers aan en legde ze voor: dat discriminatieverbod, hebben we dat nou echt nodig of kunnen we wel zonder?

Doe maar weg, zei iemand, is toch allemaal onzin.

Demonstratierecht? Alleen houden voor zaken die nuttig zijn, zei een ander.

Godsdienstvrijheid? Nergens voor nodig, vond een man.

Vrijheid van meningsuiting? Nou, zei een dame, het debat gaat soms wel heel ver.

Hoppetee, streep erdoorheen.

Dat was natuurlijk goedkoop scoren van Maalderink.

Je gaat de straat op, je dweilt wat onzinnige antwoorden op, monteert ze handig achter elkaar, en je hebt een geinig item.

Toch zit er altijd wel een kern van ernst in Maalderinks werk, en ook nu is dat weer het geval,

want er zit niet zo vreselijk veel licht tussen de opvattingen van de eenvoudige leveranciers van voxpopjes voor Maalderinks filmpje die artikel 1 van de Grondwet overdreven nonsens vinden, en anderzijds de recente uitspraak van Geert Wilders dat hij bereid is moslims als volwaardige burgers van dit land te beschouwen, mits ze zich houden aan de wet- en regelgeving in dit land.

En die opvatting van Wilders staat op zijn beurt niet zo heel erg ver af van een beroemde uitroep van premier Rutte:

‘Doe normaal, of ga weg. Pleur op’, zei hij

tegen Nederlandse staatsburgers die gebruik maakten van hun grondwettelijk gegarandeerde demonstratierecht.

Let op het gebruik van het woord ‘normaal’ hier.

Normen worden bepaald door de elite, door de mensen die de vooraanstaande posities bekleden.

En de misschien wel meest vooraanstaande burger in onze democratie, namelijk de voorzitter van het parlement, het allerhoogste orgaan dat we hebben, heeft diezelfde Tweede Kamer een neeparlement genoemd, twijfelt openlijk en luidruchtig aan de onafhankelijkheid van de rechtspraak, is een aanhanger van het Afrikaner nationalisme in Zuid-Afrika, heeft het begrip kopvod gemunt voor religieuze hoofdbedekking, en heeft een antisemitische complottheorie over de Joodse Hongaar George Soros helpen verspreiden – dit is geen uitputtende lijst.

De klassieke taakopvatting van de journalistiek is waarheidsvinding ten behoeve van het maatschappelijk belang en van de democratie. Daar hoort bij het controleren van de macht en het licht laten schijnen op plekken die liever in het duister blijven.

De journalistiek maakt de eerste ruwe schets van wat later geschiedschrijving zal worden.

Journalisten zitten op de eerste rang bij grote en kleine gebeurtenissen,

ze behoren tot de eersten die zien hoe de normen verschuiven.

Ze doen er verslag van,

ze plaatsen gebeurtenissen in context

en daarbij hoort een gewichtige taak,

namelijk het ter harte nemen van de woorden die de koning uitsprak op 4 mei 2020 bij de dodenherdenking op de Dam in wat misschien zijn belangrijkste en indrukwekkendste toespraak tot dusver is – en ik citeer:

‘Niet normaal maken wat niet normaal is’.

Ook niet wanneer het lijkt alsof iedereen iets wél normaal vindt.

Ik beschouw dit eredoctoraat als een aanmoediging om deze opdracht nog serieuzer te nemen.
Om het abnormale te blijven signaleren.
En ik doe een beroep op u allen om dat ook te doen.
Het is een collectieve plicht om te blijven bevragen, om te blijven benoemen: nee, dit is niet normaal.

Ik dank u voor uw aandacht.